

Список використаних джерел

1. Фрідріх Ніцше. “Так казав Заратустра. Жадання влади.” Навчальна книга - Богдан. 2021р.
2. Фрідріх Ніцше. “Народження трагедії. Навчальні міркування 1-4.” Астролябія. 2022 р.
3. Фрідріх Ніцше.” По той бік добра і зла.” Фоліо. 2023р., с. 224

Соболєвська П.Е.

здобувачка 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
Херсонського державного університету
Науковий керівник Рехліцька А.Є.
доцентка, завідувачка кафедри хореографічного мистецтва

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ У ХОРЕОГРАФІЧНИХ ТВОРАХ

Постановка проблеми. В основі кожного мистецького твору завжди наявні закладені художні образи. Вони виступають їх невід’ємною частиною. Так, у картинах і скульптурах художній образ наявний у статичному візуальному відображенні. У літературі образи міцно переплетені з сюжетом і викладені у тексті, вони яскраво виникають у фантазії читача. У музичному мистецтві слухач може вловлювати образність у мелодіях та текстах пісень, навіть якщо автор не вкладав її у свій твір. Так само і хореографічне мистецтво активно використовує художні образи як у сюжетних творах, так і безсюжетних.

Власне, художній образ тісно пов’язаний з будь-якими творами в яких фігурують люди, тварини та інші живі істоти, не обов’язково реальні. Адже автори у своїх творах вводячи живих істот наділяють їх рисами характеру і моделями поведінки, аби зробити їх більш правдивими та впізнаваними для глядача.

У хореографічному мистецтві художній образ є доволі значущим аспектом мистецького твору. Він створює перше враження глядача про персонажі-учасників, впливає на сприйняття танцювальної композиції, підсилює сюжет вкладений у постановку. Навіть у творах де, здавалось би, немає сюжету і, відповідно, дійових осіб так само використовується художній образ у більш спрощеній формі, ніж у сюжетних творах.

Тому важливо досліджувати як самі художні образи у хореографії, так і методи та інструменти їх створення. Особливо у сучасному часі, коли

інструментарій створення мистецького твору і образів доповнюється інформаційними та інноваційними технологіями.

Аналіз досліджень і публікацій. Тематика художнього образу є доволі поширеною у мистецьких дослідженнях і статтях як вітчизняних авторів, так і закордонних.

Так, у своїй статті «Символи та знаки в контексті хореографічного художнього образу» О. Вакуленко [2] більшу увагу приділяє символізму та знакам у художніх образах сценічного бального танцю, а також зазначає про особливості їх сприйняття.

Н. Лісовська та В. Трощенко у статті «Втілення музично-хореографічного образу в сюжетному танці» [6] наводять виявлені особливості процесу втілення музично-хореографічного образу у танцювальних роботах, а конкретно у сюжетних хореографічних постановках. При цьому, за основу для аналізу та виявлення цих особливостей автори взяли студентські роботи.

У статті «Художній образ у хореографічному мистецтві» за авторством О. Пархоменко [8], розглядаються загальні характеристики художнього образу у рамках хореографічного мистецтва, а також автором наводиться пояснення самого терміну «художній образ».

А. Ареф'єва у роботі «Пострефлексія синтезу мистецтв в хореографії другої половини ХХ століття» [1] частково звертається до теми художнього образу, розглядаючи цю концепцію в рамках власного дослідження, яке є основою наведеної статті. Зокрема, автор розглядає вплив пластики і лексики танцівника на формування художнього образу, в рамках якого виконавець діє у творі.

У авторефераті дисертації С. Дункевич на тему «Сучасна сценічна хореографія в культурі України: філософський аналіз» [4], розглядаються зміни художнього образу у хореографічному мистецтві в залежності від різних культурно-історичних епох. Також, робота висвітлює вплив хореографічного мистецтва на образ людини загалом, зокрема через вплив танцювальних творів на глядача.

Н. Горбатова у своїй статті «Створення художнього образу у хореографічному мистецтві» [3] аналізує та виділяє основні умови за яких формується художній образ у танцювальному творі, спираючись на особливості образів як балетів, так і інших видів хореографії.

Метою статті є дослідження принципів створення та функціонування художніх образів у хореографічному мистецтві, а також традиційних прийомів їх розробки та сучасних інновацій.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розглядати інструментарій відображення художнього образу у хореографії, є важливим зазначити, що саме розуміється під терміном «художній образ». Тут ми наведемо декілька визначень цього поняття, на які ми спираємося. Перше визначення подане у статті «Теоретичні засади пізнання художнього образу», в якому художній образ визначається фактично «концентрованим миследіяльнісним змістом мистецтва» [7, с. 181]. Також, саме поняття художнього образу розділяється на два аспекти, один з яких - це образ як позначення конкретного герою в мистецькому творі, або означення засобу та прийому для досягнення художньої виразності. У цьому випадку художній образ є більш зрозумілим для глядача, наближеним до нього. Адже глядач ототожнюватиме себе з близькими йому персонажами через яскраві характеристики художнього образу цього героя. Інший же - образ у формі цілісного або інтерпретаційного відображення реального або вигаданого світу. Тут художній образ виступатиме моделлю вказаного світу, яка має свої правила і умовності, яскраві особливості, що відкладатимуться у сприйнятті глядача [7, с. 181].

Інакше визначення поняття «художній образ» наводить Н. Лісовська і В. Трошенко у статті «Втілення музично-хореографічного образу в сюжетному танці». Так, вони вказують, що художній образ є «суб'єктивним сприйняттям об'єктивної історично конкретної дійсності. Це складна картина взаємодії найрізноманітніших сторін мистецтва, яка виникає в діяльності автора твору» [6, с. 219]. У цьому випадку, образ у художньому творі являє собою відображення думки автора закладеної у ньому. В такому випадку, у художньому образі буде закладено і власне ставлення митця до нього. Проте, це не є проблемою, адже мистецтво саме по собі є дуже суб'єктивним, і одна й та ж тема може бути розкрита по різному двома митцями. В цьому, на нашу думку, є одна з кращих сторін мистецтва загалом і художнього образу, як концепції, зокрема.

Наступний аспект, який важливо розуміти, що саме може виступати у якості образу у хореографічному творі. Це можуть бути окремі складові пластично-динамічних мотивів, персонажі танцю (фактично, герої, на основі яких будується драматургія номеру), фрагменти танцювальних комбінацій (особливо, якщо в них розкриваються окремі деталі ідеї закладеної автором у твір) і, власне, сама хореографічна постановка може виступати цільним художнім образом [5, с. 139].

Тож, одним з перших важливих елементів художнього образу в танці виступає саме рух, рухова дія. Це є логічним фактом, адже рух є

фундаментальною складовою танцю. Проте, довільний рух у випадковій послідовності не визначить художній образ, не вкаже глядачу на його особливості. Такі рухи, без структурної складової (якою виступає танцювальна комбінація) матимуть невпорядковане змістове навантаження, а від того, здаватимуться безглуздими і такими, що не мають сенсу. Тому, аби рух став дієвим інструментом створення художнього образу в танці, він має підпорядковуватися ідеї автора, яку той викладає у комбінаціях цих рухів.

Навіть впорядковані у послідовність рухи самі по собі не завжди будуть танцем. Для повноти художнього образу, такі комбінації мають відповідати музичному супроводу або ж ритму. І тільки тоді рух стає повноцінним інструментом створення художнього хореографічного образу. А автор, який користується цим інструментом буде через нього виражати свою потребу у висловлюванні власних думок, ідей, мотивів, таким чином диктуючи зовнішню форму руху і художнього образу. Адже, танець — це мова, яку не варто перекладати, а необхідно поглиблюватись в нього і розуміти таким як є [5, с. 139].

Враховуючи вище вказане, зазначимо, що іншим важливим інструментом творення художнього образу для танцю є музика, або звуковий супровід. Тут ми зазначимо, що рух виступає одним з візуальних інструментів, тоді ж як музика — аудіальним. Як вказує Н. Лісовська: «Музична драматургія є основою для хореографічної драматургії. Музика здатна виражати внутрішні почуття людини, його душевний стан – горе, радість, смуток тощо. Підбір музичних образів (музичних тем), що відповідають настрою та змісту задуманого танцю, є першим кроком у роботі над музично-хореографічним твором» [6, с. 219].

Музика задає або підсилює вкладений у твір емоційний зміст, проте, тільки у випадках коректного її використання. Безліч сучасних безсюжетних танцювальних номерів часто будуються не враховуючи обраний музичний матеріал, або ж з просто накладають рухи на музику без будь якого сенсу. Коли ж підібрана музична композиція виявляється «сильнішою» (емоційно потужнішою, рухливішою) від рухової складової, або ж навпаки — це часто призводить до «розшарування» хореографічного твору. В такому випадку, глядач не сприйматиме танець та його художні образи як цільну картину. Навпаки ж, глядач буде мимоволі відділяти музику від дії на сцені.

Проте, влучно підібраний музичний матеріал може доповнити, поглибити і зробити більш яскравими художні образи закладені автором у танцювальний твір. Адже, танець є синкретичним мистецтвом, в авангарді якого стоїть союз руху і музики. І вибір музичної композиції для

балетмейстера є не менш важливим, адже необхідно звертати увагу на те, які почуття, настрої, думки і переживання вона в собі несе. І тільки коли вона відповідає змістовій складовій танцювального номеру, тільки тоді може бути гармонійне злиття виразних засобів обох мистецтв — танцю і музики [6, с. 220]. Для прикладу, у хореографічному творі «Остання брама»[9], балетмейстер-постановник А. Рехліцька, музика виступає об'єднуючою ланкою між різними епізодами танцювального твору. Вона не просто підкреслює образи дійових осіб, а й задає необхідне емоційне забарвлення окремими частинам номеру, підкреслюючи та підсилюючи чуттєве навантаження закладене у хореографічному тексті.

Зазначимо й про інші складові художнього образу у хореографічному творі. Так, образи у танцювальних постановках доповнюються костюмами, декораціями і фоновими елементами. Це, фактично, залучає інструментарій художнього мистецтва до створення або поглиблення художнього образу в танці. Кожен елемент художнього мистецтва залучений у хореографічну постановку має менший вплив на художній образ, на відміну від музики і, власне, танцювального тексту. Проте, невдало підібраний костюм може зіпсувати враження від усього твору. Теж стосується і декорацій, якщо вони використовуються. Яскравий приклад цього наводиться у статті О. Пархоменко «Художній образ у хореографічному мистецтві», в якій є аналіз образів танцювального номеру «Чумацькі радощі» поставлений П. Вірським. В цьому номері є чотири чоловічі персонажі і весь сюжет танцю спрямований на взаємодію з елементом костюму — чоботами. При чому, взаємодія з чоботами є більш глибокою, адже протягом усього танцю вони поступово втрачають свою міцність, в результаті чого на останньому виконавці вони рвуться. Це є яскравим прикладом відповідного задуму елемента костюму і цікавої взаємодії з ним протягом танцю [8, с. 269].

Висновок.

Отже, художній образ в хореографічному мистецтві є комплексним і включає в себе складові різних видів мистецтв у поєднанні з танцем. При чому, кожний елемент образу, будь він першочерговим як рух чи музика, або другорядним як костюм і декорації, має велике значення на зміст усього образу загалом.

Звичайно, що в першу чергу балетмейстер-постановник знаходить або створює основу для твору (сюжет або ідея), після підбирає найбільш підходящу танцювальну лексику, паралельно добираючи музичний матеріал. Або ж навпаки, спочатку хореограф знаходить цікаву музику, після чого підбирає лексику і створює танцювальний текст. Проте, незалежно від послідовності,

ці дві складові є ключовими для відображення художнього образу в хореографії. І якщо між ними немає гармонії, то неможливо створити цілісні художні образи і загальну картину номеру. Тому, хореографу важливо розбиратися не тільки у русі, танцювальній лексиці, а і в музиці, розуміти який настрій та емоції вона у собі несе і як це можливо поєднати з рухом.

Також, для хореографа важливо не поспішати у створенні танцювальної постановки і розробці художніх образів, навіть якщо його номер не є сюжетним. Тим паче, варто уникати «простого шляху», коли танець сліпо будується навколо музичної композиції (а в особливості це стосується пісень з текстом), не привносячи при цьому власної ідеї. В такому випадку, танець «програватиме» музиці — вона буде забирати на себе велику долю уваги глядача. Музика може бути основою для хореографічного номеру, проте тільки якщо танець не виконує ролі «підтанцювки».

Отже, розуміння принципів створення художнього образу і його складових елементів у хореографічному мистецтві є критично важливим для балетмейстера. Також, це важливо і для виконавця, адже без розуміння базових принципів функціонування художнього образу в хореографії йому буде набагато важче достеменно та точно його відтворити, втілити у життя.

Список використаних джерел

1. Ареф'єва А.Ю. Пострефлексія синтезу мистецтв в хореографії другої половини ХХ століття. *Humanities Studies*. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. № 14(91). С. 9-14.
2. Вакуленко О.М. Символи та знаки в контексті хореографічного художнього образу. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. Київ: Видавничий центр КНУКіМ, 2019. Вип. 40. С. 135-140.
3. Горбатова Н.О. Створення художнього образу у хореографічному мистецтві. *Актуальні питання культурології: альманах наукового товариства «Афіна» кафедри культурології та музезнавства Рівненського державного гуманітарного університету*. Рівне: РДГУ, 2017. С. 81-85.
4. Дункевич С.Г. Сучасна сценічна хореографія в культурі України: філософський аналіз: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук: 26.00.01. Київ, 2012. 17 с.
5. Лань О. Художнє кредо балетмейстера як наслідок його світогляду в контексті створення хореографічного образу. *Вісник Львівського університету, серія мистецтвознавство*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. Вип. 14. С. 137-143.

6. Лісовська Н.Ю., Трощенко В.М. Втілення музично-хореографічного образу в сюжетному танці. Актуальні питання мистецької освіти та виховання. Суми: ФОП Цьома С.П., 2018. Вип. 2 (12). С. 217-225.
7. Максименко Ю., Синенький Д. Теоретичні засади пізнання художнього образу. *Психологія і суспільство*. Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2009. № 4. С. 181-185.
8. Пархоменко О.М. Художній образ у хореографічному мистецтві. Проблеми мистецької освіти: збірник науково-методичних статей. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2009. Вип. 4. С. 267-273.
9. Stud TV. Хореографічний колектив ХДУ «Сузір'я» — переможець Всеукраїнського конкурсу, 2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=JvTkpDwJqcQ> (дата зверення: 20.03.2024).

Солоп М.В.

керівник Народного художнього колективу ансамблю народного танцю "Барвінок" ЗПО "Ковельський Палац учнівської молоді імені Івана Франка"

РОЛЬ МИСТЕЦТВА ХОРЕОГРАФІЇ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Хореографія – це світ чарівного мистецтва, в якому прекрасне усе і рухи, і звуки, і костюми. Танець приваблює і манить кожного. Кожна дитина сприймає танцювальне видовище з задоволенням.

Заняття хореографією сьогодні дають можливість юним танцюристам не лише задовольнити власні інтереси, розвивати здібності, але й сприяють відкриттю простору для нових пошуків. Тому, вважаю доцільним перші заняття присвятити ознайомленню з хореографією, як видом мистецтва. Мета занять з хореографії – сприяти естетичному вихованню та фізичному розвитку дітей. А моє завдання як педагога-хореографа – не лише виявити здібності дітей та задовольнити їх потребу в рухливій активності, а й дати початкову хореографічну підготовку, розвинути почуття ритму, танцювальну виразність, координацію рухів, сформувати художній смак та вміння повноцінно сприймати мистецтво танцю.

Хочу зауважити, що успіх моєї роботи як педагога-хореографа залежить насамперед від професійної підготовки, від вміння створити комфортну атмосферу на занятті, основу на відсутності в дитини страху, невпевненості, створенні в неї позитивного психічного стану. Заняття